

ISSN 2409-6415

Електронне
науково-практичне
фахове видання

2020 / № 76

Журнал східноєвропейського права

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.04.2014 № 455)

ISSN 2409-6415

Журнал східноєвропейського права внесений до HeinOnline

Проблематика: висвітлення результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з актуальних проблем становлення та прагматичного розвитку східноєвропейського права в умовах глобалізаційних викликів

Галузь науки: юридичні науки

Періодичність: щомісячно

Головний редактор: Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної та наукової роботи, ПВНЗ «Університет сучасних знань»

Відповідальний секретар: Соколан Тетяна Сергіївна, кандидат юридичних наук

Члени редколегії: **Мельник Роман Сергійович**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка **Янчук Артем Олександрович**, доктор юридичних наук, професор, державний секретар, Міністерство охорони здоров'я, **Кузьменко Оксана Володимирівна**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії права, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Личенко Ірина Олександрівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу, Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», **Чорна Вікторія Григорівна**, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права і процесу, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Губанова Тамара Олексіївна**, доктор юридичних наук, професор, директор, Приватний вищий навчальний заклад «Фінансово-правовий коледж», **Книш Сергій Володимирович**, кандидат юридичних наук, юрисконсульт, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, **доктор Егле Білевічюте**, член Комісії з розгляду адміністративних спорів Литви, професор Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Тома Бірмонтіен**, професор Лабораторії правосуддя, Лабораторії прав людини юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Агне Тваронавічісн**, Лабораторія соціальних технологій, Лабораторія посередництва та сталого розв'язання конфліктів юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса (Вільнюс, Литва)

Адреса редакції: вул. Велика Васильківська, 57/3, м. Київ, Україна, 03150

Тел.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Сайт: <http://easternlaw.com.ua>

(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 15.04.2014 No. 455)

ISSN 2409-6415

The Journal of Eastern European Law is included in HeinOnline

Issue: lighting the results of basic and applied research, dissertations for the degree of doctor and candidate of sciences on current issues of establishment and pragmatic development of Eastern European law within globalization challenges

Branch of science: jurisprudence

Frequency: monthly

Editor in Chief: Mosondz Serhii Oleksandrovysh, doctor of juridical sciences, professor, vice-rector of training and scientific work, the Private Higher Educational Establishment “The University of Modern Knowledge”

Secretary in Charge: Sokolan Tetiana Serhiivna, candidate of juridical sciences

Members of the editorial board: **Melnyk Roman Serhiiovych**, doctor of juridical sciences, professor, head of the Department of Administrative Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, **Yanchuk Artem Oleksandrovysh**, doctor of juridical sciences, professor, state secretary, the Ministry of Health, **Kuzmenko Oksana Volodymyrivna**, doctor of juridical sciences, professor, professor of the Department of theory and history of law at the State Higher Educational Establishment “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, **Lychenko Iryna Oleksandrivna**, doctor of juridical sciences, head of the Department of Civil Law and Procedure at the Training and Scientific Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education of Lviv Polytechnic National University, **Chorna Viktoriia Hryhorivna**, doctor of juridical sciences, associate professor, associate professor of the Department of Administrative Law and Proceeding at the State Higher Educational Establishment “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, **Hubanova Tamara Oleksiivna**, doctor of juridical sciences, professor, director at the Private Higher Educational Establishment “Financial and Law College”, **Knysh Serhii Volodymyrovych**, candidate of juridical sciences, legal counsel, Lesya Ukrainka Eastern European National University, **Dr. Eglė Bilevičiute**, member at Lithuania Administrative Disputes Commission, professor at the Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Toma Birmontien**, professor at Justice Laboratory, Human Rights Laboratory of Faculty of Law of Institute of Public Law, Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Agne Tvaronaviciene**, Social Technologies Laboratory, Mediation and Sustainable Conflict Resolution Laboratory of Faculty of Law, Institute of Public Law of Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania).

Address of the editorial office: 57/3 Velyka Vasylykivska Street, Kyiv, 03150, Ukraine

Tel.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Website: <http://easternlaw.com.ua>

ЗМІСТ

Лихова С.Я., Майстро Д.М. Щодо питання захисту безпритульних тварин в країнах Європейського Союзу та в Україні.....	9
Ланцедова Ю.О., Лихова С.Я. Сутність доказів та доказування у кримінальному провадженні у контексті реформування функцій прокуратури та інших правоохоронних органів.....	15
Теремецький В.І., Ховпун О.С. Стан правового регулювання фармацевтичних відносин в Україні: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід.....	25
Бортняк В.А. Основи державного фінансового контролю органами місцевого самоврядування.....	34
Журавель Я.В. Реалізація принципу «єдиного вікна» у публічному адмініструванні.....	40
Колісникова Г.В., Беркела Г.Ю. Співвідношення договору будівельного підряду та договору підряду на капітальне будівництво	48
Колісникова Г.В., Снігур А.І. Договір купівлі-продажу як підстава виникнення права власності на нерухоме майно.....	55
Кравчук С.Й. Проблемні аспекти процесуального оформлення в кримінальному провадженні тимчасово вилученого майна.....	63
Літвінова І.Ф., Лисько Т.Д. Застосування заходів кримінально-правового впливу до осіб, що вчинили незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів (ст. 307 КК України).....	69
Менів Л.Д. Зарубіжний досвід правового регулювання договору дарування	76
Олішевський О.В. Інформація, що містить пропаганду релігійної нетерпимості та дискримінації в контексті ст. 300 КК України.....	84
Таволжанська Ю.С., Бурхович Я.О., Пекарчук А.В. Виконання Україною позитивних зобов'язань за ст. 3 Конвенції 1950 р. під час пандемії COVID-19: постановка питання щодо підстав кримінальної відповідальності.....	91

Матат А.В. Людська гідність як правова цінність у німецькій доктрині: ракурс проблематики.....	101
Горбачеська Т.І. Практика Європейського суду з прав людини щодо забезпечення дотримання права підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) на власність при застосуванні обмежень його реалізації в рамках кримінального провадження.....	106
Вдовиченко У.В. Проблеми визначення конституційно-правового статусу інституту Президента України.....	115
Джигя Д.В. Домашнє насильство (ст. 126 ¹ КК України): проблеми кваліфікації.....	120
Драч Д.Л. Малозначність діяння як категорія кримінального права: проблеми та перспективи застосування.....	129
Кенева О.О., Пащенко А.С. Щодо особливостей правового регулювання прав сіамських близнюків.....	134
Крікорова Е.К., Данилюк О.О. Смертна кара як інститут покарання в зарубіжних країнах.....	140
Кузьменко Б.С. Проблемні питання визначення виду та розміру покарання за незакінчений злочин.....	146
Махлай Б.В. Про переваги та недоліки запровадження інституту електронних петицій в Україні.....	154
Орешкін В.П., Найдьонова М.О. Адвокат свідка в кримінальному провадженні: актуальні питання.....	159
Собуцька О.А. Особливості конституційно-правового регулювання захисту персональних даних в зарубіжних країнах.....	167
Сухоруков І.Я., Челпанова А.Г. Проблеми кваліфікації злочинів, вчинених під дією гіпнотичного впливу.....	174
Чуєнко О.І. До питання про сутність та зміст адміністративного договору.....	181
Швая С.В. Законодавча легалізація евтаназії в деяких країнах Європи.....	188

Шестопал К.Є. Деякі аспекти доказування в практиці ЄСПЛ по справам за статтею 3 Конвенції.....	194
Кочолодзян М. Булінг: соціологічний та юридичний аспекти проблематики	200

TABLE OF CONTENTS

S.Ya. Lykhova, D.M. Maistro On the Protection of Homeless Animals in the European Union and in Ukraine.....	9
Yu.O. Lantsedova, S.Ya. Lykhova The Essence of Proves and Proving in Criminal Proceedings in the Context of the Reforming of Public Prosecution Service and Other Law Enforcement Agencies.....	15
V.I. Teremetskyi, O.S. Khovpun Status of Legal Regulation of Pharmaceutical Relations in Ukraine: National Realities and International Experience.....	25
V.A. Bortnyak Fundamentals of State Financial Control by Local Governments	34
Ya.V. Zhuravel Implementation of “One-Stop-Shop” Principle within Public Administration.....	40
H.V. Kolisnykova, H.Yu. Berkela The Co-Relation Between the Construction Contract and the Contract for Capital Construction.....	48
H.V. Kolisnykova, A.I. Snigur Purchase Agreement as a Ground for the Accrual of Title To Real Property.....	55
S.I. Kravchuk Problematic Aspects of Procedural Decoration in Criminal Proceedings of the Temporary Property.....	63
I.F. Litvinova, T.D. Lysko Enforcing of the Means of Criminal Influence on Persons who Have Committed Illegal Production, Manufacture, Acquisition, Storage, Transportation or Shipment for the Purpose of Sale or Sale of Drugs, Psychotropic Substances and Their Analogues (Art. 307 of the Criminal Code of Ukraine).....	69
L.D. Meniv Foreign Experience in the Legal Regulation of the Contract of Gift	76
O.V. Olishevskyi Information Containing the Promotion of Religious Intolerance and Discrimination in the Context of Art. 300 of the Criminal Code of Ukraine.....	84
Yu.S. Tavolzhanska, Ya.O. Burkhovych, A.V. Pekarchuk Implementation of Ukraine's Positive Commitments of Article 3 of the 1950 Conventions during COVID-19 Pandemic: Statement of the Question of Criminal Liability	91

A.V. Matat Human Dignity as a Legal Value in German Doctrine: a Perspective on the Issue.....	101
T.I. Horbachevska Case-law of European Court of Human Rights on the Ensuring of Suspected, (Accused, Convicted) Person's Right to Property while Applying its Restrictions within the Framework of Criminal Proceedings.....	106
U.V. Vdovychenko Problems of Determining the Constitutional and Legal Status of the Institute of the President of Ukraine.....	115
D.V. Dzhyha Domestic Violence (Art. 126 ¹ of the Criminal Code of Ukraine): Problems of Qualification	120
D.L. Drach The Insignificance of Action as a Category of Criminal Law: Problems and Perspectives of Application.....	129
O.O. Keneva, A.S. Pashchenko On the Peculiarities of Legal Regulation of the Rights of the Siamese Twins.....	134
E.K. Krikorova, O.O. Danyliuk Death Penalty as an Institute of Punishment in Foreign Countries.....	140
B.S. Kuzmenko Problematic Issues in Determining the Type and Amount of Punishment for an Uncompleted Crime.....	146
B.V. Makhlai On the Advantages and Disadvantages of Implementing the Institute of Electronic Petitions in Ukraine.....	154
V.P. Orieshkin, M.O. Naidonova Witness Attorney in Criminal Proceedings: Current Issues	159
O.A. Sobutska Features of the Constitutional and Legal Regulation of the Protection of Personal Data in Foreign Countries.....	167
I.Ya. Suhorukov, A.G. Chelpanova The Problem of Committing a Crime in a State of Hypnosis	174
O.I. Chuienko To the Question of the Matter and Content of the Administrative Contract	181
S.V. Shvaya Legislative Legalization of Euthanasia in Some European Countries	188

K.Ye. Shestopal Certain Aspects of Proving in the ECtHR's Case-Law on Article 3 Cases	194
M. Kocholodzian Bullying: Sociological and Legal Aspect of the Research	200

УДК 347.472

Менів Любов Дмитрівна –

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного права та процесу
Університету Державної фіскальної служби України

Lyubov D. Meniv –

candidate of juridical sciences,
associate professor of civil law and procedure
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Зарубіжний досвід правового регулювання договору дарування

У статті розглянуто досвід правового регулювання договору дарування в окремих зарубіжних країнах, а також правові положення чинного законодавства України з цього питання. Правове регулювання договору дарування у зарубіжному трактуванні є ширшим і складнішим, ніж в Україні. В статті досліджені лише ті питання зарубіжного досвіду, які мають відмінності із правовим регулюванням відносин дарування в Україні, а також виявлені переваги та недоліки задля можливості імплементації його в Україні.

Ключові слова: дарування, договір дарування, дарувальник, обдарований, предмет дарування, прийняття дарунка, розірвання договору дарування.

В статье рассмотрен опыт правового регулирования договора дарения в отдельных зарубежных странах, а также правовые положения действующего законодательства Украины по этому вопросу. Правовое регулирование договора дарения в зарубежном трактовке шире и сложнее, чем в Украине. В статье исследованы только те вопросы зарубежного опыта, которые имеют различия с правовым регулированием отношений дарения в Украине, а также обнаружены преимущества и недостатки для возможности имплементации его в Украину.

Ключевые слова: дарение, договор дарения, даритель, одаренный, предмет дарения, принятия дара, расторжения договора дарения.

L.D. Meniv Foreign Experience in the Legal Regulation of the Contract of Gift

The article considers the experience of legal regulation of the gift agreement in some foreign countries, as well as the legal provisions of current legislation of Ukraine on this issue and problematic issues that, using foreign experience, must be resolved.

Relations in the field of donations in Ukraine have begun to develop actively in recent years. At the same time, the law does not always adequately regulate these relations. An analysis of the current legislation governing the donation agreement shows that a number of important and fundamental issues in this area are not always clearly regulated. Most often, legal regulations are not consistent with each other, which causes difficulties in law enforcement practice. Thus, the provisions of the Civil Code of Ukraine regarding the refusal and termination of the donation agreement, the form of this agreement, conditional donations.

The socio-economic changes currently taking place in Ukraine have led to a significant increase in the role of the civil contract of gift as one of the most effective legal means of regulating property relations.

Legal regulation of the gift agreement in foreign interpretation is more complicated than in Ukraine. In this article, we will explore only those issues of legal regulation that have differences with the legal regulation of gift relations in Ukraine. Consider the legal regulation of donations in countries such as the Republic of Latvia, Germany, Belarus, Kazakhstan, Moldova.

It should be emphasized that, taking into account foreign experience in the legal regulation of the gift contract, we consider it necessary in Ukraine to accelerate the reform of national legislation in the field of gift, namely to expand and improve the legal regulation of gift relations, given the fact that the gift contract is

becoming increasingly popular both abroad and in Ukraine. If we compare the experience of foreign countries in the field of legal regulation of gift relations with the national, we can conclude that this institution is more widely regulated abroad than in Ukraine. Therefore, to improve national legislation, one should turn to the experience of foreign countries.

Thus, the significant experience of legal regulation of the gift agreement, which has been accumulated in other countries, should be used in our country.

Keywords: *gift, gift contract, donor, gifted, subject of gift, acceptance of the gift, termination of the gift contract.*

Постановка проблеми. Відносини у сфері дарування в Україні останніми роками почали активно розвиватися. Водночас цивільне право не завжди повно регулює ці відносини. Аналіз чинного законодавства у цій сфері свідчить, що низка важливих і принципових питань договору дарування не завжди чітко врегульована, що спричиняє труднощі у правозастосовній практиці. Так, викликають зауваження положення Цивільного кодексу України щодо відмови та розірвання договору дарування, предмету цього договору, дарування з умовою тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти договору дарування були предметом дослідження багатьох науковців: О. Дзери, І. Коробейнікова, Н. Мещерякова, Є. Мічуріна, В. Новікова, Т. Ніколаєва, Р. Шишки, О. Яворської та інших.

Невирішені раніше проблеми. Водночас вітчизняні вчені недостатньо уваги приділяють дослідженню та використанню зарубіжного досвіду для удосконалення правового регулювання договору дарування в Україні.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства зарубіжних країн проаналізувати питання правового регулювання договору дарування, а також виявити переваги та недоліки задля можливості імплементації та його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Зміни соціально-економічного характеру, що відбуваються в Україні, зумовили істотне піднесення ролі цивільно-правового договору дарування як одного з ефективніших правових засобів регулювання майнових відносин.

Питання договору дарування регулюється Цивільним кодексом України (глава 55 «Дарування» [1]). Відповідно до ч. 1 ст. 717 ЦК України за договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні

(обдарованому) безоплатно майно (дарунок) у власність.

Під безоплатністю розуміється відсутність зустрічного надання з боку обдаровуваного [2, с. 10].

Дарувальник має право дарувати будь-які речі, які належать йому на праві приватної власності (у тому числі нерухоме майно та інше особливо цінне майно) будь-яким суб'єктам цивільного права [3, с. 17].

Правове регулювання договору дарування у зарубіжному трактуванні є ширшим і складнішим, ніж в Україні. В статті ми будемо досліджувати лише ті питання зарубіжного досвіду, які мають відмінності із правовим регулюванням відносин дарування в Україні. Розглянемо правове регулювання дарування в таких країнах, як Латвійська республіка, Німеччина, Білорусь, Казахстан, Молдова.

Так, відносини дарування в Латвійській республіці врегульовані Цивільним кодексом Латвійської республіки. У кодексі договору дарування присвячена окрема глава — одинадцята, що включає дванадцять статей (1912-1924) [4]. Відповідно до ст. 1912 цього кодексу дарування є юридична угода, за допомогою якої будь-хто з щедрості передає іншому безоплатно якусь майнову цінність. З даного визначення робимо висновок, що відносини, пов'язані з даруванням, розглядаються якості договірної зобов'язання, неодмінною ознакою якого є наявність згоди обох сторін. Обов'язковими ознаками договору дарування є його безоплатність і збільшення майна обдаровуваного за рахунок майна дарувальника.

Щодо предмета договору дарування, то він, на відміну від цивільного законодавства України, представлений ширше. Так, відповідно до ст. 1914 цивільного кодексу Латвійської республіки предметом договору дарування може бути не тільки передача майнових чи інших

речових прав обдарованому, але і безоплатна уступка права вимоги, звільнення обдаровуваного від обов'язків перед дарувальником або третіми особами, відмова від будь-якого права на користь обдаровуваного, а також безкоштовне ведення його справ.

Не менш цікавими є положення щодо скасування дарування. Так, на відміну від правового регулювання в Україні, в ст. 1919. Цивільного кодексу Латвійської республіки передбачені специфічні підстави для скасування дарування. Так, дарування може бути скасовано внаслідок грубої невдячності обдаровуваного. Невдячністю обдаровуваного визнається груба образа дарувальника словом чи ділом, навмисне заподіяну йому значної майнової шкоди та створення загрози для його життя, а також залишення його в безпорадному стані, якщо існувала можливість надати йому допомогу.

Таке право скасування дарування внаслідок невдячності не переходить до спадкоємців дарувальника, а також не підлягає зверненню на спадкоємців невдячного обдаровуваного, і дарувальник може пред'явити до обдарованого тільки особистий позов.

Особливим чином регулюється в ЦК Латвійської республіки види дарування. В чинному Цивільному кодексі України види дарування взагалі не передбачені.

Так, видами дарування є: дарування всього майна, дарування із призначенням, дарування в значенні винагороди. Відповідно до ст.1925 ЦК Латвійської республіки, предметом дарування може бути все майно дарувальника. Таке дарування може охоплювати лише наявне в даний час майно дарувальника, але не майбутнє. Дарування майбутнього майна також передбачено. Майно визнається подарованим лише настільки, наскільки з нього відняті борги дарувальника. У тому випадку, коли дарувальник не в змозі сплатити борги, які у нього були під час дарування, що не тільки його кредитори можуть вимагати собі задоволення з його дару, а й він сам може вимагати від обдаровуваного повернення з подарованого їм майна частини, необхідної для сплати цих боргів. Домовленість між дарувальником і обдаровуваним про те, що останній не відповідає за борги першого, має силу щодо кредиторів лише в тому випадку, якщо вони з цим погодилися.

Щодо дарування з призначенням, то

відповідно до ст.1928 цього кодексу до кожного дарування може бути приєднано особливе призначення, за допомогою якого або детально вказується те, яким чином або для якої мети обдаровуваний повинен використовувати отриманий дар, або ж обмежується тривалість дії права таким чином, що на обдаровуваного покладається обов'язок передати згодом весь предмет або його частина будь-кому іншому.

Дарувальник може також покласти на обдаровуваного якийсь зустрічний обов'язок. З приєднанням призначення дарування не перетворюється в обумовлене, і обдаровуваний незважаючи на це може вимагати негайного виконання. Але як дарувальник, так і третя особа, на користь якого скоєно призначення, може вимагати забезпечення його виконання. Якщо призначення приєднано на користь третьої особи, то воно може пред'явити позов про виконання тільки після смерті дарувальника.

Відповідно до ст.1933 ЦК Латвійської республіки під дарування в значенні винагороди слід розуміти таке дарування, яке відбуваються як винагорода за надані послуги. Скасування такого дарування внаслідок невдячності не допускається.

Отже, можна виділити такі особливості правового регулювання договору дарування в Цивільному кодексі Литовської республіки: 1) відносини, пов'язані з даруванням, визнаються цивільно-правовим договором, що укладається між дарувальником і обдаровуваним; 2) дарувальник наділяється додатковими правами і, зокрема, правом на скасування дарування з причини невдячності обдаровуваного; 3) предметом договору дарування може бути не тільки дарунок, яких асоціюється із майном; 4) договір дарування може як реальним, так і консенсуальним; 5) наявність специфічних видів дарування.

Німецьке цивільне укладення відрізняється досить детальним регулюванням договору дарування. Даному договору присвячена окрема глава 2 “Дарування” розділу VII “Окремі види зобов'язань” книги другої “Зобов'язальне право, що включає в себе 19 параграфів (516 — 534) [5].

Відповідно до ст.516 цього нормативного акта під договором дарування розуміється надання, за допомогою якого одна особа за рахунок свого майна збагачує іншу, якщо обидві

сторони згодні з тим, що надання вчиняється безоплатно. З даного визначення можна зробити висновок, що відносини, пов'язані з даруванням, розглядаються в якості договірної зобов'язання, неодмінною ознакою якого є наявність згоди обох сторін. Обов'язковими ознаками договору дарування є також його безоплатність.

Однак, якщо дарування відбудеться без згоди іншої сторони, то дарувальник, вказуючи відповідний строк, може запропонувати їй заявити про прийняття наданого майна. Після закінчення зазначеного терміну дарунок вважається прийнятим, якщо обдарований раніше не відхилив його. У разі відхилення дарунку, повернення наданого майна може вимагатися згідно з постановами про повернення неправомірного збагачення.

Предметом дарування можуть бути не тільки речі, що належать дарувальнику на праві власності, а й речі, які дарувальник ще повинен придбати у майбутньому. Причому Німецьке цивільне укладення не тільки передбачає можливість дарування майбутніх речей, а й містить спеціальні правила стосовно відповідальності дарувальника, що враховують особливості такого роду об'єктів. Крім того, дарування може відбуватися також шляхом передачі боргового зобов'язання або визнання існуючого боргу (п. 1 § 518).

Досить цікавим є правове регулювання питання щодо ухилення від виконання обіцянки дарувальником подарувати дарунок у майбутньому. Так, відповідно до § 519 укладення дарувальник має право ухилитися від виконання обіцянки подарувати дарунок у майбутньому оскільки він, приймаючи до уваги інші його зобов'язання, не може виконати обіцяного інакше, як позбавляючи себе можливості вести відповідний його громадському статусу спосіб життя, або на шкоду виконання покладених на нього, згідно із законом, зобов'язань забезпечувати інших осіб.

Німецьким цивільним укладенням дозволяється укладати договори дарування з умовою. Так, відповідно до § 525 якщо дарувальник вчиненні договору дарування покладає на обдарованого якийсь обов'язок, то він має право вимагати виконання покладеного обов'язку, якщо дарувальник зі свого боку виконав дарування.

Якщо дарування зроблено в інтересах

суспільства, то право вимагати виконання після смерті дарувальника переходить місцевій владі.

Цікавим також є положення скасування договору дарування. Правовому регулюванню цього питання присвячені § 529-534 Німецького цивільного укладення. На відміну від чинного законодавства України, дарувальник може вимагати від обдарованого повернення дарунка з причини погіршення свого матеріального становища. Йдеться про ситуацію, коли дарувальник після здійснення дарування виявляється не в змозі нести витрати по підтримці гідного рівня життя або виконувати наявні у нього в силу закону обов'язку утримувати своїх членів сім'ї.

Дарування може бути скасовано, якщо обдарований, тяжкою виною по відношенню до дарувальника або близькому родичу дарувальника, висловив грубу невдячність. Право вимагати повернення дарунка переходить до спадкоємця дарувальника тільки в тому випадку, якщо обдарований умисно і протизаконно позбавив життя дарувальника, або перешкодив останньому скасувати дарування. Скасування дарування відбувається через заяву, звернене до обдарованій. Коли дарування скасовано, вимога про повернення дару може бути пред'явлено згідно з постановами про повернення предмета неправомірного збагачення.

Скасування не допускається, якщо дарувальник пробачив обдарованого, або якщо минув рік з часу освідомлення особи, уповноваженої на скасування дарування, про настання умов для здійснення цього права. Після смерті обдарованого скасування дарування не допускається більше.

Отже, розгляд основних положень, що регулюють договір дарування, які містяться в Німецькому цивільному укладенні дає нам можливість зробити такі висновки: 1) передбачений своєрідний порядок укладання договору дарування без згоди обдарованого; 2) дарувальник, у випадках передбачених законодавством, має право ухилитися від обов'язку подарувати дарунок у майбутньому; 3) враховується особливе положення дарувальника у договорі дарування, який наділяється додатковими правами, зокрема, правом на скасування дарування з причини невдячності обдарованого; 4)

відповідальність дарувальника за невиконання або неналежне виконання зобов'язання, а також за шкоду, заподіяну обдаровуваному в результаті недоліків дарунка, настає лише за наявності вини дарувальника у формі умислу або грубої необережності; договір дарування може бути з умовою на користь обдаровуваного; 5) передбачений специфічний порядок припинення дарування.

Правове регулювання відносин дарування в постсоціалістичних країнах (Білорусь, Молдова, Казахстан) свідчить, що вони мають багато спільного з нашим вітчизняним цивільним законодавством, однак є і певні відмінності.

Згідно із Цивільним кодексом Республіки Білорусь правове регулювання договору дарування міститься у ст. 543-552 глави 32 Цивільного кодексу[6].

Так, відповідно до ст.543 цього кодексу за договором дарування одна сторона (дарувальник) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (обдаровуваному) річ у власність, або майнове право (вимога) до себе або до третьої особи, або звільняє або зобов'язується звільнити її від майнового обов'язку перед собою або перед третьою особою.

Обіцянка безоплатно передати кому-небудь річ або майнове право або звільнити кого-небудь від майнового обов'язку (обіцянку дарування) визнається договором дарування, якщо обіцянку зроблено в належній формі і вона містить ясно виражене намір зробити в майбутньому безоплатну передачу речі або права конкретній особі або звільнити його від майнової обов'язки.

Досить цікавим є положення про те, що істотною умовою договору дарування житлового будинку, квартири, частини житлового будинку або квартири, в яких проживають особи, що зберігають відповідно до законодавчих актів право користування цим житловим приміщенням після переходу права власності на нього, є перелік цих осіб із зазначенням їх прав на користування переданим в дар житловим приміщенням.

Також, на відміну від чинного законодавства, України статтею 546 Цивільного кодексу республіки Білорусь не допускається дарування, за винятком звичайних подарунків, вартість яких не перевищує встановленого законодавством п'ятикратного розміру базової

величини: 1) від імені малолітніх і громадян, визнаних недієздатними, - їх законними представниками; 2) працівникам організацій охорони здоров'я, закладів освіти, установ соціального обслуговування, інших аналогічних організацій - громадянами, які перебувають в них на лікуванні, змісті, які отримують в них освіту, чоловіками й родичами цих громадян; 3) у відносинах між комерційними організаціями.

Відповідно до ст.549 кодексу дарувальник має право скасувати дарування, якщо обдаровуваний вчинив замах на його життя, життя кого-небудь з членів його сім'ї або близьких родичів або зумисне завдав дарувальнику тілесні ушкодження.

У разі навмисного позбавлення життя дарувальника обдаровуваним право вимагати в суді скасування дарування належить спадкоємцям дарувальника.

На вимогу заінтересованої особи суд може скасувати дарування, вчинене індивідуальним підприємцем або юридичною особою з порушенням положень акту законодавства про економічну неспроможність (банкрутство) за рахунок коштів, пов'язаних з його підприємницькою діяльністю, протягом шести місяців, що передували оголошенню такої особи економічно неспроможним (банкрутом).

У договорі дарування може бути обумовлене право дарувальника скасувати дарування у разі, якщо він переживе обдаровуваного. У разі скасування дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути подаровану річ, якщо вона збереглася в натурі до моменту скасування дарування.

У республіці Казахстан відносини дарування регулюються статтями 506-515 глави 27 Цивільного кодексу республіки Казахстан[7].

За договором дарування одна сторона (дарувальник) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (обдаровуваному) річ у власність або майнове право (вимога) до себе або третій особі, або звільняє або зобов'язується звільнити її від майнового обов'язку перед третьою особою.

На відміну від чинного законодавства України в Цивільному кодексі республіки Казахстан передбачене право на відмову обдарованого прийняти дарунок.

Так, відповідно до ст.507 кодексу обдаровуваний має право у будь-який час до

передання йому дарунка відмовитися від нього. У цьому випадку договір дарування вважається розірваним. Якщо договір дарування укладений у письмовій формі, відмова від дарунку повинна бути здійснена також в письмовій формі. У разі, коли договір дарування зареєстрований, відмова від прийняття дарунка також підлягає державній реєстрації.

Якщо договір дарування був укладений у письмовій формі, дарувальник має право вимагати від обдаровуваного відшкодування реального збитку, заподіяного відмовою прийняти дар.

Також законодавством передбачена заборона дарунка. Відповідно до ст.509 кодексу не допускається дарування, за винятком звичайних подарунків, вартість яких не перевищує розмірів десяти місячних розрахункових показників, встановлених законодавчими актами: 1) від імені малолітніх і громадян, визнаних недієздатними, їх законними представниками; 2) працівникам лікувальних, виховних установ, установ соціального захисту та інших аналогічних установ громадянами, що перебувають в них на лікуванні, змісті або вихованні, чоловіками й родичами цих громадян; 3) державним службовцям, а також членам їх сімей у зв'язку з посадовим становищем державних службовців або в зв'язку з виконанням ними службових обов'язків.

Щодо скасування дарування, то на відміну від чинного законодавства України, відповідно до ст.512 кодексу у договорі дарування може бути обумовлене право дарувальника скасувати дарування у разі, якщо він переживе обдаровуваного.

У разі скасування дарування обдаровуваний зобов'язаний повернути подаровану річ, якщо вона збереглася в натурі до моменту надходження повідомлення про скасування дарування, або відшкодувати її вартість за ринковими цінами в разі її відчуження після надходження повідомлення про скасування дарування.

Правове регулювання дарування у республіці Молдова також має свої особливості, відмінні від правового регулювання цього питання в Україні. Так, правовідносини дарування врегульовані ст.827-837 книги 3 глави 3 Цивільного кодексу Молдавської республіки[8].

У ст.828 кодексу чітко визначено момент укладання договору дарування. Договір дарування вважається укладеним з моменту передачі речі. Якщо рухома річ передана без згоди іншої сторони, дарувальник може встановити розумний строк, протягом якого ця сторона повинна заявити про прийом дарунка або про відмову від нього. Після закінчення терміну, якщо інша сторона не відмовилася прийняти дар, договір вважається укладеним. У разі відмови дарувальник вправі зажадати повернення речі відповідно до правил про безпідставне збагаченні.

Досить цікавим є правове регулювання обіцянки дарування. В ст.830 передбачено, що для того, щоб мати силу, договір, що містить обіцянку передати річ у майбутньому, підлягає висновку в нотаріально засвідченій формі. Дарувальник має право відмовитися від виконання обіцянки передати річ, якщо він, з урахуванням інших своїх обов'язків, не може його виконати без того, щоб піддати загрозі належне утримання самого себе або виконання своїх законних обов'язків, пов'язаних з утриманням третіх осіб. Обдаровуваний не має права вимагати відшкодування збитків.

Також кодексом передбачено такий вид договору дарування як дарування в вигляді періодичних платежів. Відповідно до ст.831 кодексу передбачено, що якщо договором дарування передбачено зобов'язання надання матеріальної допомоги у вигляді періодичних платежів, дане зобов'язання припиняється після смерті дарувальника, якщо інше не встановлено договором.

Крім того, передбачений такий вид дарування як дарування в разі хвороби з можливим летальним результатом (ст.833). Договір дарування, укладений в період хвороби з можливим летальним результатом для дарувальника, що завершилася його одужанням, може бути визнаний нікчемним на вимогу дарувальника.

В цивільному законодавстві Молдови, на відміну від чинного законодавства України, передбачене обумовлення дарування (ст.834 кодексу). Сторони можуть домовитися про те, щоб наслідки дарування були обумовлені виконанням певного доручення або реалізацією певної мети. Мета може бути суспільно-корисною. Вважається даруванням лише

частина, що залишилася після вирахування витрат, необхідних для виконання доручення або реалізації мети. Крім дарувальника, виконання доручення може бути затребуване будь-яким особою, в інтересах якої вона обумовлено. У разі невиконання доручення обдаровуванням дарування може бути скасовано дарувальником.

Отже, проаналізувавши правове регулювання договорів дарування у республіках Білорусь, Казахстан, Молдова ми можемо зробити висновок, що є багато схожого, із законодавством України, але й існують суттєві відмінності у правовому регулюванні, зокрема: а) ширше визначений предмет договору дарування у порівнянні зі ст.714 ЦК України, що у теперішній редакції обмежує свободу укладення договору дарування стосовно інших предметів, які не визначені у ній; б) передбачено випадки, коли договір дарування не може бути укладений; в) дарувальник має право відмовитися від виконання договору дарування, що містить обіцянку передати в майбутньому обдаровуваному річ або право, якщо після укладення договору майновий чи сімейний стан або стан здоров'я дарувальника погіршився; г) у договорі дарування може бути обумовлене право дарувальника скасувати дарування у разі, якщо він переживе обдаровуваного; д) регламентується право обдарованого відмовитися від дарунку і

якщо договір дарування був укладений у письмовій формі, дарувальник має право вимагати від обдаровуваного відшкодування реального збитку, заподіяного відмовою прийняти дарунок; е) визначається момент укладання договору дарування; є) передбачаються види дарування та обумовлення дарування тощо.

Висновки. Проаналізувавши зарубіжний досвід правового регулювання договору дарування слід наголосити на тому, що необхідно прискорити реформування національного законодавства в сфері дарування, а саме розширити та удосконалити нормативно-правове регулювання відносин дарування, враховуючи той факт, що договір дарування набуває все більшої популярності в Україні. Якщо порівнювати досвід зарубіжних країн у сфері правового регулювання відносин дарування з національним, то можна дійти висновку, що вказаний інститут за кордоном більш ширше врегульований, ніж в Україні. Тому для вдосконалення національного законодавства слід звертатися до досвіду зарубіжних країн.

Той значний досвід правового регулювання договору дарування, який нагромаджено в інших країнах світу, має бути використаний у нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.03.2003 р. №435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40-44. Ст.356
2. Ісаєв А.М. Договір дарування за Цивільним кодексом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 19 с.
3. Горбунова Л. М., Богачов С. В., Іванчук І. Ф. Договір дарування: посібник. Київ, 2006. 35 с.
4. Цивільний закон Латвійської Республіки: Закон Латвійської республіки від 28.01.19. URL: <https://www.inlatplus.lv/wpcontent/uploads/2019/11/> (дата звернення: 01.05.2020).
5. Німецьке цивільне укладення договору дарування. URL: <https://ru.wikisource.org/wiki> (дата звернення: 23.04.2020).
6. Цивільний кодекс республіки Білорусь: Закон Білоруської республіки від 07.12.1997 р. № 218-3. URL: <http://xn----7sbakgchdukjdc8auvwj.xn--90ais/> (дата звернення: 29.04.2020).
7. Цивільний кодекс республіки Казахстан: Закон республіки Казахстан від 27.12.1997 р. № 269-XII. URL: <http://www.kstu.kz/wpcontent/uploads/2018/11/grazhdanskij-kodeks.pdf> (дата звернення: 06.05.2020).
8. Цивільний кодекс республіки Молдова: Закон республіки Молдова від 06.06.2002 р. № 1107. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md149ru.pdf> (дата звернення: 01.05.2020).

References:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.03.2003 r. №435-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. №40-44. St.356
2. Isaiev A.M. Dohovir daruvannia za Tsyvilnym kodeksom Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2009. 19 s.
3. Horbunova L. M., Bohachov S. V., Ivanchuk I. F. Dohovir daruvannia: posibnyk. Kyiv, 2006. 35 s.
4. Tsyvilnyi zakon Latviiskoi Respubliky: Zakon Latviiskoi respubliky vid 28.01.19. URL: <https://www.inlatplus.lv/wpcontent/uploads/2019/11/> (data zvernennia: 01.05.2020).
5. Nimetske tsyvilne ukladennia dohovoru daruvannia. URL: <https://ru.wikisource.org/wiki> (data zvernennia: 23.04.2020).
6. Tsyvilnyi kodeks respubliky Bilorus: Zakon Biloruskoi respubliky vid 07.12.1997 r. № 218-Z. URL: <http://xn----7sbakgchdukjdc8auvwj.xn--90ais/> (data zvernennia: 29.04.2020).
7. Tsyvilnyi kodeks respubliky Kazakhstan: Zakon respubliky Kazakhstan vid 27.12.1997 r. № 269-XII. URL: <http://www.kstu.kz/wpcontent/uploads/2018/11/grazhdanskij-kodeks.pdf> (data zvernennia: 06.05.2020).
8. Tsyvilnyi kodeks respubliky Moldova: Zakon respubliky Moldova vid 06.06.2002 r. № 1107. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ru/md/md149ru.pdf> (data zvernennia: 01.05.2020).